

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ 2025

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (1)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 6 Ιουνίου 2025

Ώρα: 08:00 - 11:00

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **ΔΥΟ (2) ΜΕΡΗ**.

Να απαντήσετε σε **ΟΛΑ** τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 70)

**Ηθικές προκλήσεις στην Τεχνητή Νοημοσύνη στην εκπαίδευση:
Σκέψεις από την ελληνική φιλοσοφία**

Η Τεχνητή Νοημοσύνη δείχνει να έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώσει ταχύτατα το εκπαιδευτικό σύστημα, ανεξαρτήτως βαθμίδας, προσφέροντας ευκαιρίες σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς για την εξατομίκευση της μάθησης, τη βελτίωση των αξιολογήσεων και την παροχή βαθύτερων αναλύσεων σχετικά με τις επιδόσεις των μαθητών. Καθώς, προοδευτικά, η εκπαιδευτική κοινότητα υιοθετεί αυτές τις τεχνολογίες, αναδεικνύονται και οι ηθικές επιπτώσεις αυτής της διαδικασίας που «υπόσχεται» πλατφόρμες προσαρμοστικής μάθησης, έξυπνα συστήματα διδασκαλίας και αυτοματοποιημένη βαθμολόγηση. Παράλληλα, η ενσωμάτωση τέτοιων εργαλείων εγείρει κρίσιμες ανησυχίες σχετικά με το απόρρητο των δεδομένων των μαθητών και των εκπαιδευτικών, την αλγοριθμική προκατάληψη, την αυτονομία και τον εξελισσόμενο ρόλο των εκπαιδευτικών.

Πολλά από τα διλήμματα που καλούμαστε να επιλύσουμε μπορούν να αναλυθούν παραλληλίζοντας τις σύγχρονες εφαρμογές της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση με τις διαχρονικές ηθικές ιδέες που παρέχει η αρχαία ελληνική φιλοσοφία. Φιλόσοφοι όπως ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης, τα έργα των οποίων έθεσαν τα θεμέλια της δυτικής σκέψης, προσφέρουν έναν μοναδικό «φακό» μέσα από τον οποίο μπορούμε να εξετάσουμε με κριτικό πνεύμα τις ηθικές προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση. Αυτοί οι κλασικοί στοχαστές ασχολήθηκαν σε βάθος με ζητήματα γνώσης, ηθικής, ανθρώπινης ανάπτυξης και αυτονομίας, έννοιες που σχετίζονται άμεσα με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε σήμερα.

Οι τεχνολογίες Τεχνητής Νοημοσύνης υπόσχονται να φέρουν επαναστατικές αλλαγές στην εκπαίδευση με διάφορους τρόπους. Για παράδειγμα, οι εξατομικευμένες

πλατφόρμες μάθησης προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες κάθε μαθητή, επιλέγοντας το μαθησιακό περιεχόμενο και τον ρυθμό της διδασκαλίας ώστε να ταιριάζουν σε διαφορετικά στυλ και δυνατότητες μάθησης. Αναλύοντας τις τεράστιες ποσότητες δεδομένων που παράγει η χρήση ενός τέτοιου συστήματος από τους μαθητές, τα συστήματα αυτά μπορούν να εντοπίζουν κενά στις γνώσεις και να προτείνουν στοχευμένους μαθησιακούς πόρους, ενώ τα αυτοματοποιημένα συστήματα βαθμολόγησης μπορούν να μειώσουν τον διοικητικό φόρτο των εκπαιδευτικών, παρέχοντας ταχύτερη ανατροφοδότηση στους μαθητές, βελτιώνοντας ενδεχομένως και τα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπλέον, τα συστήματα διδασκαλίας με Τεχνητή Νοημοσύνη προσφέρουν εξατομικευμένη υποστήριξη στους μαθητές, βοηθώντας τους στην επίλυση προβλημάτων και απαντώντας σε ερωτήσεις εκτός των παραδοσιακών ωρών διδασκαλίας, χωρίς να χρειάζεται να απασχολείται ο εκπαιδευτικός.

Καθώς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι εταιρείες εκπαιδευτικής τεχνολογίας συλλέγουν και αποθηκεύουν ευαίσθητες πληροφορίες, τα ερωτήματα σχετικά με την ιδιοκτησία των δεδομένων, την ασφάλεια και την πιθανή κατάχρηση γίνονται όλο και πιο σημαντικά. Επιπλέον, το ενδεχόμενο αλγοριθμικής μεροληψίας αποτελεί σημαντική απειλή για τη δικαιοσύνη στην εκπαίδευση: τα συστήματα Τεχνητής Νοημοσύνης είναι τόσο καλά, όσο τα δεδομένα στα οποία εκπαιδεύονται, και αν τα δεδομένα αυτά αντανakλούν τις υπάρχουσες κοινωνικές προκαταλήψεις, τα συστήματα αυτά μπορούν να διαιωνίσουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση. Για παράδειγμα, εάν ένα αυτοματοποιημένο σύστημα εισαγωγής σε Πανεπιστήμια βάσει του βιογραφικού των μαθητών εκπαιδευτεί σε υπάρχοντα δεδομένα από περιζήτητα εκπαιδευτικά ιδρύματα, μπορεί να συνεχίσει να ευνοεί τις προνομιούχες ομάδες που ιστορικά έχουν ευκολότερη πρόσβαση σε αυτά, ενισχύοντας έτσι τις ανισότητες, αντί να τις εξαλείψει.

Επιπλέον, ενώ η Τεχνητή Νοημοσύνη μπορεί να ενισχύσει την εξατομίκευση, κινδυνεύει να υπονομεύσει τον ρόλο των εκπαιδευτικών. Η υποβάθμιση των διά ζώσης αλληλεπιδράσεων μαθητών και εκπαιδευτικών, που φάνηκε και από την περίοδο της πανδημίας ότι έχουν κρίσιμη σημασία για την κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξή τους, δημιουργεί τέτοιες ανησυχίες: αν δεν είμαστε προσεκτικοί, η εκπαίδευση μπορεί να γίνει υπερβολικά μηχανοποιημένη, δίνοντας προτεραιότητα στην αποδοτικότητα και τις μετρήσεις απόδοσης έναντι της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της ηθικής κρίσης, δεξιοτήτες που δεν μπορούν εύκολα να ποσοτικοποιηθούν ή να αυτοματοποιηθούν.

(Απόσπασμα – Διασκευή)

Κώστας Καρπούζης, *Βιοηθικά* 10 (2) (Σεπτέμβριος 2024) 3-4.

A.I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗΣ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

A.I.1. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου, σε έκταση 120-140 λέξεων.

(μονάδες 8)

A.I.2. Να αναγνωρίσετε **έναν (1)** τρόπο πειθούς και **ένα (1)** αντίστοιχο μέσο πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη (4η) παράγραφο του κειμένου. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

A.I.3. Να εντοπίσετε **δύο (2)** τρόπους με τους οποίους οι τεχνολογίες Τεχνητής Νοημοσύνης είναι δυνατόν να επιφέρουν, κατά τον συγγραφέα, επαναστατικές αλλαγές στην εκπαίδευση.

(μονάδες 3)

A.I.4. «Πολλά από τα διλήμματα που **καλούμαστε να επιλύσουμε ... / μπορούμε να εξετάσουμε** με κριτικό πνεύμα τις ηθικές προκλήσεις της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση ... / έννοιες που σχετίζονται άμεσα με τις προκλήσεις που **αντιμετωπίζουμε** σήμερα.»

Να εξηγήσετε πού αποσκοπεί ο συγγραφέας με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στο πιο πάνω παράθεμα από τη δεύτερη (2η) παράγραφο, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με **δύο (2)** στοιχεία.

(μονάδες 3)

A.I.5. Ο συγγραφέας στην πρώτη (1η) παράγραφο αναφέρει ότι «**Η Τεχνητή Νοημοσύνη δείχνει να έχει τη δυνατότητα να αναδιαμορφώσει ταχύτατα το εκπαιδευτικό σύστημα...**».

Να αναπτύξετε **δύο (2)** λόγους για τους οποίους είναι αναγκαίο, κατά τη γνώμη σας, να αναδιαμορφωθεί ταχύτατα το εκπαιδευτικό σύστημα.

(μονάδες 4)

A.I.6. Να αντικαταστήσετε τις πιο κάτω υπογραμμισμένες λέξεις με **μια (1) συνώνυμή** τους, από τις τρεις επιλογές που σας δίνονται, διατηρώντας τη σημασία που έχουν μέσα στην πρόταση:

α. «[...] τη βελτίωση των αξιολογήσεων και την παροχή βαθύτερων αναλύσεων»

i. παραδοχή ii. προσφορά iii. απόκτηση

β. «[...] ενισχύοντας έτσι τις ανισότητες, αντί να τις εξαλείψει.»

i. εντείνοντας ii. επηρεάζοντας iii. προκαλώντας

(μονάδες 2)

A.I.7. Να αναλύσετε τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη:

α. μεροληψίας

β. δημιουργεί

(μονάδες 2)

A.I.8. Αφού μεταφέρετε στο τετράδιο απαντήσεών σας τον παρακάτω πίνακα, να τον συμπληρώσετε γράφοντας **ένα (1) παράγωγο ουσιαστικό** και **ένα (1) παράγωγο επίθετο** για κάθε ένα από τα πιο κάτω ρήματα:

ΡΗΜΑ	ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΕΠΙΘΕΤΟ
εγείρει		
(να) φέρουν		

(μονάδες 4)

A.II. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 40)

«[...] Αν δεν είμαστε προσεκτικοί, η εκπαίδευση μπορεί να γίνει υπερβολικά μηχανοποιημένη, δίνοντας προτεραιότητα στην αποδοτικότητα και τις μετρήσεις απόδοσης έναντι της ανάπτυξης της κριτικής σκέψης, της δημιουργικότητας και της ηθικής κρίσης, δεξιότητες που δεν μπορούν εύκολα να ποσοτικοποιηθούν ή να αυτοματοποιηθούν.»

Ομολογουμένως, η υπερανάπτυξη της τεχνολογίας, με κορυφαία στιγμή της την Τεχνητή Νοημοσύνη, δημιουργεί νέες ευκαιρίες και παράλληλα ενέχει κινδύνους για την εκπαίδευση του 21ου αιώνα. Σε άρθρο σου, που θα δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σου, να σχολιάσεις την πιο πάνω θέση και, στη συνέχεια, να εισηγηθείς **τρεις (3)** τρόπους με τους οποίους ο εκπαιδευτικός οφείλει να διαχειριστεί τα νέα αυτά δεδομένα, έτσι ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στον νέο του ρόλο.

(Έκταση: 450-500 λέξεις)

Σημείωση:

Δεν επιτρέπεται να αναφέρετε το ονοματεπώνυμό σας ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο το οποίο μπορεί να αποκαλύψει την ταυτότητά σας.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

(ΜΟΝΑΔΕΣ 30)

Να μελετήσετε τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν.

B1.**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Οδ. Ελύτης, *Το Άξιον Εστί*, «Άσμα ι΄»**

Της αγάπης αίματα	*	με πορφύρωσαν
Και χαρές ανείδωτες	*	με σκιάσανε
Οξειδώθηκα μες στη	*	νοτιά
	*	των ανθρώπων
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο
Στ' ανοιχτά του πέλαγου	*	με καρτέρεσαν
Με μπομπάρδες τρικάταρες	*	και μου ρίξανε
Αμαρτία μου να 'χα	*	κι εγώ
	*	μιαν αγάπη
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο
Τον Ιούλιο κάποτε	*	μισανοίξανε
Τα μεγάλα μάτια της	*	μες στα σπλάχνα μου
Την παρθένα ζωή μια	*	στιγμή
	*	να φωτίσουν
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο
Κι από τότε γύρισαν	*	καταπάνω μου
Των αιώνων όργητες	*	ξεφωνίζοντας
«Ο που σ' είδε, στο αίμα	*	να ζει
	*	και στην πέτρα»
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο
Της πατρίδας μου πάλι	*	ομοιώθηκα
Μες στις πέτρες άνθισα	*	και μεγάλωσα
Των φονιάδων το αίμα	*	με φως
	*	ξεπληρώνω
Μακρινή Μητέρα	*	Ρόδο μου Αμάραντο

Ερώτηση Β1

α) Να παρουσιάσετε **δύο (2)** σημεία του ποιήματος στα οποία είναι εμφανής η ταύτιση του ποιητικού υποκειμένου με την πατρίδα. Τεκμηριώστε με αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους.

(μονάδες 6)

β) Να προσδιορίσετε τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο στην πρώτη στροφή του ποιήματος και, ακολούθως, να εντοπίσετε **δύο (2)** διαφορετικά σχήματα λόγου με τα οποία αποδίδεται αυτή η κατάσταση. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 6)

B2.**ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****Γ.Φ. Πιερίδης, «Ο πορτοκαλόκηπος» (Απόσπασμα)**

Μιαν ηλιόλουστη φθινοπωρινή μέρα ο Πετρής κάθονταν στο κατώφλι του και διόρθωνε το θειαφιστήρι του, να το 'χει έτοιμο για να θειαφίσει μόλις θα 'βρισκε κατάλληλο καιρό, όταν άνοιξε με ορμή η καγκελόπορτα του περβολιού και μπήκανε λαχανιασμένα δυο παλληκαράκια, που ήρτανε και στάθηκαν ομπρός του και στριφογύριζαν με αμηχανία στα χέρια τους τα σχολικά τους κασκέτα. Ο Πετρής αλαφιάστηκε μα δεν τ' απόδειξε, μόνο τους κοίταγε και περίμενε να μιλήσουν. Τέλος, το ένα απ' τα παιδιά, ξεχνώντας τα λόγια που φαίνεται να είχε προετοιμάσει, είπε βιαστικά κι ασύνδετα όλη την ιστορία: Οι μαθητές είχαν κατέβει σε διαδήλωση. Ρίχτηκαν πυροβολισμοί από τις «δυνάμεις ασφαλείας». Ο Αρτέμης, που πήγαινε εμπρός με τη σημαία, έπεσε. «Πληγώθηκαν κι άλλοι δυο, όμως ο Αρτέμης... έπεσε!», ξανά 'πε το παιδί γοερά.

Ο Πετρής κατάλαβε και βρέθηκε μεμιάς όρθιος. Μια πύρινη κολόνα θυμού υψώθηκε μέσα του και τριζοβολούσε. Η μάνα, που βρίσκονταν μέσα στο σπίτι κι άκουγε, έσυρε μια φωνή κι έκαμε να χυθεί όξω. Όμως ο Πετρής άπλωσε το χέρι του και την αντίκοψε. Κι αγκαλιάζοντάς την με μια τρυφερότητα πρωτοφάνερη την έβαλε να καθίσει.

Όλα όσα ακολουθήσανε κείνη τη μέρα και την άλλη, ήτανε για τον Πετρή σα να γίνονταν μέσα σε μια ξέχωρη περιοχή της ζωής του, σε μια περιοχή όπου τίποτα δεν τελειώνει και τίποτα δεν αρχίζει, γιατί η στιγμή, η κάθε στιγμή, είναι τόσο κορεσμένη από εσωτερικό κραδασμό, που γεμίζει, μοναδική και κυρίαρχη, τα πάντα. Μέσα στη συντριβή του ένιωθε σα μεταρσιωμένος από μίαν υπερβατική κι απροσδιόριστη ταύτιση του δικού του δράματος με το συνολικό παλμό γύρω του.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ**Ρ. Ρούφος, *Η Χάλκινη Εποχή***

Ο Λευτέρης εξακολουθούσε νάναι ο πιο στενός φίλος του ζευγαριού κι ο αναγνωρισμένος αρχηγός της μικρής συντροφιάς. Καταγόταν από ένα χωριό στα βορειοανατολικά του Νησιού, όπου ζούσε ακόμα ο παππούς του – ένας λεβεντόγερος με γένια και με βράκα.

Ο γέρος ήξερε την επαναστατική δράση του εγγονού του και την έβρισκε φυσική. Αυτός ο χωρικός είχε μιαν αρχοντιά, μιαν άνεση κι ένα θάρρος που άδικα θα γύρευε κανένας να βρει στη λεγόμενη καλή τάξη της πρωτεύουσας.

Εκείνη τη στιγμή πρόβαλε καινούρια διαδήλωση στην άκρη του δρόμου, τραγουδώντας τον Εθνικό Ύμνο. Την οδηγούσε ένας νέος που κρατούσε τη σημαία. «Ήταν σαν Αρχάγγελος» μου διηγήθηκε αργότερα, με λυγμούς, η γριά μαγειρίσά μου που είχε δει τη σκηνή από το παράθυρό της. «Ξανθός, ψηλός, ωραίος... Φορούσε άσπρα γάντια και βαστούσε τη σημαία ολόγιστα, με τα μάτια καρφωμένα απάνω της όλη την ώρα. Λες και δεν πατούσε πια σε τούτη τη γη, ατένιζε ψηλά, δεν τραγουδούσε μαζί με τους άλλους, μήτε χτυπιόταν με τους Εγγλέζους. Πώς μπορούσε το καημένο το παιδί; Βαστούσε τη σημαία με τα δυο του χέρια».

Τον έβλεπα το Λευτέρη – γιατί αυτός ήταν – να βαδίζει χαμένος στ' όνειρό του, ίσως και στην ανάμνηση των στίχων πούχαμε διαβάσει την προηγούμενη μέρα.

Ο Ταγματάρχης Ουέρδινγκ τον είδε να προχωράει και φώναξε:

– Αλτ! Διαλυθείτε, ή πυροβολώ!

Τότε ο Ουέρδινγκ πυροβόλησε – μια, δυο φορές – κι ο Λευτέρης γονάτισε κι έπεσε. Πέθανε αμέσως, χτυπημένος στην καρδιά, γιατί ο Ουέρδινγκ ήταν καλός σκοπευτής. Η σημαία σωριάστηκε πάνω του, σκεπάζοντάς τον, και βάφτηκε με το αίμα του. «Τον είδα κει να κείτεται νεκρός στον ήλιο» είπε κλαίγοντας η Κατίνα η μαγείρισσα, «χλωμός και με γαλήνιο πρόσωπο, σα να χαμογελούσε. Έμοιαζε με το Χριστό στον Επιτάφιο της Μεγάλης Παρασκευής...».

Πλησιάζοντας τον ανοιγμένο τάφο είδα μιαν ακίνητη μορφή να περιμένει από πάνω – έναν ψηλό γέρο με βράκα, ακουμπισμένο στο μακρύ ραβδί του, ανάγλυφο ξεσηκωμένο από αρχαία επιτύμβια στήλη. Αναγνώρισα τον παππού του Λευτέρη. Ντυμένος τα καλά του, με πουκάμισο που έλαμπε κατάσπρο, στεκόταν ίσιος κι αμίλητος ενώ η μάνα βογκούσε ανάμεσα στις άλλες γυναίκες που πάскиζαν να την παρηγορήσουν.

Ο γέρος σηκώθηκε και γύρεψε μια κιθάρα. Έγινε ησυχία, χάιδεψε λίγη ώρα τις χορδές σα να συγκεντρώνεται, κι έπειτα άρχισε με βαθιά καθαρή φωνή που ήταν μισό τραγούδι και μισό απαγγελία – έναν αποχαιρετισμό στο εγγόνι του, βγαλμένο από την επική μνήμη της φυλής.

Τα μετάφρασα πρόχειρα στο ΜακΦινν.

– Χριστέ μου! έκανε με δέος. Είχες δίκιο. Τούτος ο κόσμος είναι του Ομήρου, δεν είναι δικός μας.

Χάλασε ο κόσμος στα χειροκροτήματα, σε κραυγές θαυμασμού για την αδάμαστη λεβεντιά του γέρου. Και τότε, μονάχα τότε, έπεσε αναίσθητος.

(Απόσπασμα – Διασκευή)

Ρόδης Ρούφος, *Η Χάλκινη Εποχή. Το μυθιστόρημα του Κυπριακού Αγώνα*, Αθήνα, Εστία, 2011 (α' έκδοση:1960), σσ. 130, 157-158, 162-163.

Ερώτηση Β2

α) Να συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει ο Πετρήs το γεγονός της θυσίας του Αρτέμη, στο απόσπασμα από τον «Πορτοκαλόκηπο», και ο παππούς το γεγονός της θυσίας του Λευτέρη, στο απόσπασμα από τη *Χάλκινη Εποχή*.

(μονάδες 6)

β) Να προσδιορίσετε **δύο (2)** κοινούς αφηγηματικούς τρόπους με τους οποίους αποδίδεται η αναγγελία του θανάτου του Αρτέμη στον «Πορτοκαλόκηπο» και του Λευτέρη στη *Χάλκινη Εποχή*. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(μονάδες 4)

B3.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

I. M. Παναγιωτόπουλος, *Αστροφεγγιά*

– Αδερφέ μου, τον παρακαλούσε η Έρση, πρέπει να φροντίσεις τον εαυτό σου, είσαι άρρωστος, πολύ άρρωστος, δεν είναι σωστό ν' αφήνεσαι έτσι, στην τύχη.

– Ναι, θα έπρεπε να πάω στο βουνό, σαν τον Πασπάτη και γω, να πεθάνω ήσυχα και.

– Όχι, δε θα πεθάνεις, αδερφέ μου, θα γίνεις καλά, αισιοδοξούσε το συμπονετικό κορίτσι.

Η Έρση μοιραζόταν μαζί του το λιγοστό της φαΐ, έρριχνε μια κουβέρτα στα πόδια του, για να μην κρυώνει, τον απόθετε στην κουνιστή πολυθρόνα, δεν του απόμνεε πια φίλος άλλος έξω από δαύτη, και σαν κατάφερνε να ξεκλέψει μια ώρα γαλήνης, την περνούσε μαζί της. Έτυχε κιόλας μια φορά, καταμεσήμερο ήταν, να γυρίζει στο σπίτι και να την απαντήσει στο δρόμο και τόσο το χαρήκανε τούτο κ' οι δυο, που είπαν να κάμουν λίγα βήματα παραπέρα. Ανέβαιναν την οδό Σταδίου σιγομιλώντας. Από ψηλά, από το Σύνταγμα, ένα πλήθος κατέβαινε, μια θάλασσα με τη ράχη γεμάτη φωνές και σαματά και μαύρες σημαίες. Παραμέρισαν ξαφνιασμένοι και κοίταξαν. Ένιωσαν να κρυώνουν ίσαμε τα κόκκαλα, τόσο απίστευτο ήταν το θέαμα! Οι άρρωστοι της «Σωτηρίας» είχαν αφήσει τα κρεβάτια τους κ' ήρθανε στην πολιτεία να φωνάξουν το δικίο τους, να ζητιανέψουν λίγη τροφή, λίγη άνεση.

Συλλογίστηκες ποτέ, του είπε η Έρση, το πάθος του τόπου; Πόσοι χτικιασμένοι είναι αυτοί; Πεντακόσιοι, οχτακόσιοι, χίλιοι; Κι αν έκαναν διαδήλωση και περνούσαν μπροστά μας όλοι οι χτικιασμένοι, οι ογδόντα, οι εκατό, οι εκατόν τόσες χιλιάδες; Κι αν περνούσαν μπροστά μας, σε μια παρέλαση θλιβερή, όλοι όσοι παιδεύονται με τις θέρμες κ' ετοιμάζονται για τη φθίση; Κ' οι αγράμματοι; Κ' η προσφυγιά; Κ' εκείνοι που ψευτοζούνε μ' ένα κομμάτι ψωμί; Πόσες μέρες θάπρεπε να σταθούμε σε τούτο το πεζοδρόμιο και ναν τους βλέπουμε να περνούνε;

– Τι πρέπει να γίνει; είπε ο Άγγελος.

– Αυτό δεν το ξέρω. Φοβούμαι τους διορθωτήδες, αυτούς που γυρίζουν με λογής λογής «πανοράματα» στα χέρια τους και ξεσκεπάζουν το φακό και σου δείχνουν ένα σωρό πράγματα και θάματα. Ίσως να μη χρειάζεται παρά να γίνουμε καλύτεροι από μέσα μας, να πλάσουμε μια καινούρια καλοσυνάτη ψυχή, ένα ξάστερο μυαλό και τίποτε άλλο. Λίγη ανθρωπιά μάς χρειάζεται, αδερφέ μου, μια καθάρια συνείδηση ευθύνης.

Κεφάλαιο XIV, (σ. 209-211), Απόσπασμα - Διασκευή

Ερώτηση B3

Να σκιαγραφήσετε τον χαρακτήρα της Έρσης, λαμβάνοντας υπόψη τη συμπεριφορά της απέναντι στον Άγγελο και τις σκέψεις της για τους αρρώστους και τα φτωχά κοινωνικά στρώματα, καθώς και για το χρέος της κοινωνίας απέναντί τους.

(μονάδες 8)

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ